

28.11.2017, 07:30

Svetová banka sa mení - a jej boj proti chudobe vo svete je pritom v ohrození

„Naším snom je svet oslobodený od chudoby,“ znie motto Svetovej bank vytesané do kameňa na recepcii v jej budove vo Washingtone. Táto vízi známej globálnej finančnej inštitúcie je dnes podľa niektorých odborníkov ohrozená.

Zdroj: Reuters

Svetová banka sa mení. Podľa ekonóma Felixu Steina z univerzity v Cambridge a jeho kolegyne Devi Sridhar z Edinburghu sa Svetová banka posúva od svojej niekdajšej pozície veriteľa veľkých rozvojových projektov k burziánovi v službách súkromného sektora, uviedli pre portál The Conversation.

Vo svojej reakcii na dianie v tejto inštitúcii opisujú východiská prejavu, s ktorým v apríli tohto roku vystúpil prezident Svetovej banky Jim Yong Kim na pôde prestížnej britskej univerzity London School of Economics. V prejave Kim, niekdajší veľký kritik Svetovej banky a mnohých jej aktivít, predstavil svoju víziu inštitúcie, ktorú vedie od roku 2014.

Tou víziou pritom nie je nič menej než fundamentálna zmena financovania rozvojových aktivít vo svete. Čo do rozsahu aj rýchlosti, od miliárd dolárov rozvojovej pomoci k biliónom investičných dolárov.

Šéf Svetovej banky totiž argumentuje, že na kapitálovom trhu ležia ľadom celé bilióny dolárov. Bilióny, ktoré dnes generujú len minimálne zisky, obzvlášť v porovnaní s potenciálnym profitom pri ich investovaní do rozvojových krajín. Keďže sa však podľa neho investori do rozvojových krajín nehrnú a vo všeobecnosti vlastne ani nie sú naklonení riziku, zostáva potenciál týchto zdrojov nevyužitý.

Nová rola

A práve tu by podľa Kima mala nastúpiť Svetová banka, vysvetľujú vo svojom článku výskumníci. Banka by sa mala stať akýmsi brokerom medzi privátnym sektorom a rozvojovými krajinami.

Jej hlavnou prioritou by tak do budúca nemalo byť poskytovanie pôžičiek (rozvojovým) krajinám, teda to, čo robila doteraz, ale systematické zbavovanie investícií do rozvojových krajín ich rizikovosti. Dosiahnuť by tak mala konkrétnymi opatreniami a politikami, ktoré tieto krajiny zatriktívnia v očiach potenciálnych súkromných investorov.

Vedúci predstaviteľ tejto významnej globálnej inštitúcie, ktorá vznikla krátko po druhej svetovej vojne, aby pomáhala najprv Európe či Japonsku a neskôr prakticky celému svetu s investíciami do ich rozvoja a ktorá v skutočnosti pozostáva z viacerých inštitúcií dovedna tvoriac tzv. Skupinu Svetovej banky, dúfa, že spomínané systematické zbavovanie investícií rizika primäje súkromný kapitál k aktívnejšiemu

presadzovaniu sa v rozvojových krajinách.

Z toho by, prinajmenšom vo vízii, ktorú Kim predstavil, mali mať prospech aj chudobné krajiny a ich obyvatelia. Svetová banka by sa tak vlastne stala akými mediátorom medzi záujmami globálneho trhu, vlád rozvojových krajín a ľudí žijúcich v chudobe, vysvetľujú Stein so Sridharovou.

Kim vo svojom prejave spomenul aj niekoľko príkladov, v ktorých banka zohrala rolu takéhoto investičného katalizátora. Umožnila napríklad zaangažovanie súkromného investora pri výstavbe a správe medzinárodného letiska v jordánskom Ammáne (<http://documents.worldbank.org/curated/en/817031468040509631/Jordan-Queen-Alia-international-airport>), či prispela k bezrizikovejšej privatizácii v tureckom energetickom sektore. De facto tak banka prostredníctvom verejných zdrojov znižuje podnikateľské riziko pri investovaní do rozvojových krajín a nabáda investorov vložiť zdroje aj tam, kde by sa inak zdráhali vložiť čo i len cent.

Mocenská mapa vo vnútri Svetovej banke sa mení

Problémom, na ktorý výskumníci upozorňujú, je, že Kimova vízia by vo svojich dôsledkoch mala ubrať z vplyvu tých častí Skupiny Svetovej banky, ktoré sa venujú tradičnému poskytovaniu veľkých pôžičiek vládam rozvojových krajín - Medzinárodnej banky pre obnovu a rozvoj (https://sk.wikipedia.org/wiki/Medzin%C3%A1rodn%C3%A1_banku_pre_obnovu_a_rozvoj) a Medzinárodnej asociácie pre rozvoj (https://sk.wikipedia.org/wiki/Medzin%C3%A1rodn%C3%A1_asoci%C3%A1cia_pre_rozvoj). A vplyv by naopak mala nadobudnúť kritizovaná časť inštitúcií zoskupenia, ktorá podporuje súkromný sektor - reprezentovaná predovšetkým Medzinárodnou finančnou korporáciou (https://sk.wikipedia.org/wiki/Medzin%C3%A1rodn%C3%A1_finan%C4%8Dn%C3%A1_korpor%C3%A1cia).

Zdroj: Alex Proimos/Flickr, CC BY-NC

Top príkladom inštitúcie, ktorá v rámci novej vízie stráca vplyv, je podľa autorov Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj. Tá vznikla v roku 1948 a dodnes poskytuje pôžičky a konzultácie kredibilným krajinám so strednými a nízkymi príjmami (Slovensko patrí medzi krajiny s vysokými príjmami a teda zdroje poskytuje a nie prijíma). Ako vysvetľujú autori, tieto jej pôžičky síce generujú určité zisky, no jej širší cieľom je čosi iné - a to podpora socioekonomického rozvoja (<http://siteresources.worldbank.org/EXTABOUTUS/Resources/ibrd-articlesofagreement.pdf>).

Táto súčasť Skupiny Svetovej banky je z väčšej časti financovaná z príspevkov 188 členských krajín a vďaka dlhopisom, ktoré emituje (<http://globalhealthgovernance.org/blog/2017/5/11/so-what-is-the-world-banks-business-model>). Vlni napríklad v rámci svojej činnosti prerozdělila viac než 22 miliárd dolárov - čo tvorilo takmer polovicu z celkového objemu zdrojov poskytnutých celou skupinou

(http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/annual+report/2016+online+report/printed+version)

Ďalšou negatívne dotknutou rozvojovo orientovanou inštitúciou môže byť Medzinárodná asociácia pre rozvoj (International Development Association, IDA). Tá uzrela svetlo sveta v roku 1960. Vznikla v reakcii na potrebu poskytovať pôžičky a granty aj tým najchudobnejším. Je to inštitúcia, ktorá narozdiel od vyššie spomínanej banky, ktorá sa zameriava na kredibilnejšie a o čosi bohatšie krajiny, pomáha cielene tým najchudobnejším krajinám sveta.

Po účtovnej stránke tak nie je cieľom IDA zisk - a ani ho negeneruje -, ale systematické potláčanie chudoby a podpora ekonomického rastu v dotknutých krajinách. V roku 2016 rozdistribuovala pre najchudobnejšie krajiny z chudobných 13, miliardy dolárov, čo tvorilo čosi vyše štvrtiny z celkového objemu poskytovaných zdrojov skupiny.

Na druhú stranu víťazom by sa podľa Steina a Sridharovej mala stať inštitúcia zameraná na rozvoj podnikania v rozvojových krajinách - Medzinárodná finančná korporácia (International Finance Corporation, IFC). Tá v roku 2016 prerozdělila desa miliárd dolárov - a teda pätinu zdrojov poskytnutých celou Svetovou bankou.

No práve táto inštitúcia je dlhodobo kritizovaná odborníkmi z akademického aj rozvojového sektora, ktorí tvrdia, že pôsobenie IFC prispieva napríklad k zväzňovaniu nerovností v zdravotníctve - vid' napríklad štúdia od organizácie Oxfam (<https://go.oxfam.ca/docs/investing-for-few-ifc-health-in-africa-2014-09.pdf>). A známa je aj svojou podporou privatizácie vodných zdrojov vo viacerých rozvojových krajinách.

Rastie vplyv biznisu

Z pohľadu Svetovej banky je posun do role brokera prirodzený. Podľa autorov článku The Conversation má na to banka hneď niekoľko dôvodov. Krajiny s nízkymi a strednými príjmami totiž prestali byť od banky také závislé, ako boli kedysi

(<https://www.project-syndicate.org/commentary/saving-the-world-bank-by-ngaire-woods-2016-01?barrier=accessreg>) - ponúka sa im viacero alternatívnych zdrojov financovania a teda aj aktivity Svetovej banky dnes musia mieriť (aj) inam.

Ďalším dôvodom je očividný fakt, že aktuálne politické vedenie v Spojených štátoch a v Británii, no v poslednom období čoraz jednoznačnejšie aj v Európe, podporuje obchod a podnikanie pred rozvojovou spoluprácou.

A napokon tretím dôvodom je skutočnosť, že rozsah privátneho finančníctva v posledných desaťročiach výrazne prerástol rozsah akýchkoľvek iných ekonomických aktivít. A nehodno ho teda ignorovať.

V Svetovej banke tak vedia, že ak nedokážu na tieto trendy zareagovať, postupne banku stratí na význame a vplyve. Problémom však je, že toto jej užšie previazanie so súkromným sektorom nemusí byť v súlade s jej primárnym cieľom, ktorý má trochu inými slovami vytesaný aj v kamennom obklade na recepcii vo svojom sídle vo Washingtone - bojovať proti chudobe vo svete v prospech tých najchudobnejších.

V tomto kontexte sa totiž podľa autorov natískajú dve zásadné otázky. V prvom rade sa podľa nich treba spýtať, prečo by vlastne mala byť efektívnosť a hodnota realizovaných rozvojových aktivít meraná ziskom súkromného sektora.

Odvolávajú sa na rozsiahlu štúdiu francúzskeho ekonóma Thomasa Pikettyho totiž autori poukazujú na rovnicu, že ak ponecháme súkromný biznis realizovať sa po svojom, je rastúca sila kapitálových trhov silou, ktorá nieže oslabuje, ale ktorá naopak podporuje príjmové nerovnosti (<http://www.hup.harvard.edu/features/capital-in-the-twenty-first-century-introduction.html>). Vo výsledku je preto otázne, či súkromný sektor pomáha ľuďom žijúcim v chudobe, alebo skôr oni pomáhajú jemu.

Druhou otázkou autori mieria k tradičnej kritike Svetovej banky. Tá je totiž spolu s Medzinárodným menovým fondom obviňovaná z niekdajšieho presadzovania privatizácie a okresávania aj toho mála sociálneho štátu a verejných služieb, ktoré v rozvojových krajinách po dekolonizácii mali (napr. verejného a pre široké masy

dostupného školstva či zdravotníctva).

Autori článku sa pýtajú, čím sú navrhované politiky inakšie od tých niekdajších, čo ich dnes robí takými sľubnými, keď aj samotný Kim, teda dnešný šéf banky, ich kedysi ostro kritizoval (<https://www.theguardian.com/news/2016/aug/11/world-bank-jim-yong-kim>)?

Ako príklad uvádzajú Bolíviu. Politiky štrukturálnych reforiem, ktoré tam Svetová banka presadila v 80-tych rokoch minulého storočia ako podmienku poskytnutia úverov, viedli nielen k rastu nezamestnanosti a zníženiu príjmov do verejného rozpočtu (<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0962629801000786>) ale v konečnom dôsledku aj k celoštátnym výtržnostiam (<http://www.newyorker.com/magazine/2002/04/08/leasing-the-rain>) kvôli privatizácii vody a následnému rast jej cien.

Dianie v Svetovej banke však v žiadnom prípade netreba vnímať len v kontexte tejto globálnej inštitúcie. Je totiž len odrazom toho, čo sa deje naprieč rozvojovým sektorom ako celkom. Aj slovenskí, rovnako ako aj celoeurópski poskytovatelia rozvojovej spolupráce, dnes vo veľkom koketujú s čo najvýraznejším zapojením podnikateľov do podpory rozvoja.

To však so sebou nesie riziko, že popri všetkých tých účtovných súvahách, čiernych a červených číslach, sa stratia tí, ktorých sa to najviac týka - chudobní a zvlášť tí najchudobnejší z chudobných tohto sveta.

Zdroj: The Conversation

Článok vznikol v spolupráci s Platformou mimovládnych rozvojových organizácií v rámci projektu Európsky rok rozvoja 2015: Médiá a rozvoj. Preklad a adaptácia: Jakub Žaludko. Sekcia Globálne (<http://hnonline.sk/globalne>) vznikla v rámci projektu Svet medzi riadkami (<https://www.facebook.com/svetmedziriadkami>), ktorý v spolupráci HN realizuje mimovládna organizácia Človek v ohrození a Katedra žurnalistiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Projekt spolufinancuje SlovakAid.

HN HOSPODÁRSKE
NOVINY

Denný prehľad správ emailom

Dostávajúte každý deň nové informácie zo sveta politiky, ekonomiky a biznisu.

Pred zadaním e-mailovej adresy si prečítajte **pravidlá ochrany osobných údajov a používania cookies**. (<https://hnonline.sk/gdpr>) Súhlas na odoberanie noviniek môžete kedykoľvek odvolať.

ZOBRAZIŤ DISKUSIU (0) ([HTTPS://HNONLINE.SK/SVET/1069988-SVETOVA-BANKA-SA-I](https://hnonline.sk/svet/1069988-svetova-banka-sa-i))

Mohlo by vás zaujímať

REKLAMA

Čo (ne)urobíš za 10 000 eur?

(https://hashtag.zoznam.sk/co-neurobis-za-10-000-e/?utm_source=strossle&)

ZAHRANIČNÁ EKONOMIKA

Slnko bez dotácií. Solárne elektrárne sa už zaobídu bez podpory

(<https://finweb.hnonline.sk/zahranicna->)

REKLAMA

Ktorá ek na trhu?

(<https://ma>)

utm_medium=cpc&
utm_campaign=digitalna%20inteligencia&
utm_term=oktober19)

ekonomika/1933166-)

ano-mali-p
/?utm_sou
utm_camp
utm_term=

SLOVENSKO

Na viacerých úsekoch v Bratislave sa tvorili kolóny

(<https://slovensko.hnonline.sk/1933325-na-viacerych-usekoch-v-bratislave-sa-tvorja-kolony-vodici-sa-zdrzia-aj-pol->)

SLOVENSKO

Čižnárova žaloba LSNS mala slabiny

(<https://slovensko.hnonline.sk/1933175-ciznarova-zaloba-lsns-mala->)

SLOVENSKO

Komora advokát

(<https://slovensko.hnonline.sk/1933175-ciznarova-zaloba-lsns-mala->)
nechce-ob
STROSSLE ([HTTP://WWW.STROSSLE.COM/](http://www.strossle.com/))